

НАПРЯМ 6. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

ІННОВАЦІЇ В РІШЕННІ ТАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Булукув О. Ю.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри криміналістики

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Ефективність розслідування ґрунтується на знаннях кримінального процесу і криміналістики. Рекомендації науки криміналістики наповнюють процес досудового розслідування оптимальністю вибраної тактичної лінії, яка, в умовах введення в суб'єктний склад розслідування процесуального керівника, а також, розширення процесуальних можливостей захисту підозрюваного, сприяє знаходженню ефективних тактичних рішень виникаючих завдань розслідування.

Оптимізація тактичних рішень впливає на результативність розслідування і є однією з умов ефективності судочинства в цілому. Про це можна зробити висновок, виходячи з поняття «оптимальне рішення». Оптимальність, яка передбачає «нічого зайвого» і, водночас, досягнення бажаного позитивного результату сприяє ефективності судового розгляду матеріалів кримінального провадження. Прийняття будь-якого оптимального рішення – це результат вибору, проведеного серед декількох можливих варіантів рішень. Якщо існує можливість вибору – то існує вірогідність знаходження найкращого (оптимального) рішення з наявного переліку. Немає можливості вибору – то прийняте рішення не можна визнати оптимальним. Можливий і ще один варіант, коли вибір припав на рішення, яке не є оптимальним. В такому випадку очевидна помилка прийняття рішення, яка призводить до неефективності діяльності, в процесі якої приймається рішення. Для розкриття сутності оптимізації рішень при виконанні тактичних завдань розслідування злочинів, розглянемо деякі аспекти їх прийняття.

Так, оптимальні тактичні рішення в своїй основі базуються на певній розумовій і практичній діяльності слідчого. Основні положення названої діяльності можна звести до наступних:

1. Прийняттю оптимального тактичного рішення передують напружена розумова діяльність, пов'язана з обранням методу (ів) оптимізації та критеріїв, які дозволять виокремити певний вид рішень, з якого в подальшому буде обрано єдине правильне, оптимальне рішення.

2. Прийняттю оптимального тактичного рішення сприяє логіка в аналізі доказової інформації. Розглядаючи питання перевірки доказів на стадії судового розгляду А. О. Ларінков акцентує увагу на тому, що «перевірка доказів, будучи обов'язковим елементом доказування у кримінальному судочинстві, здійснюється шляхом аналізу змісту і форми доказів, зіставлення їх з іншими доказами, наявними у кримінальній справі, а також встановленням їх джерел, отриманням інших доказів, що підтверджують або спростовують доказ, що перевіряється» [3, с. 36]. Аналіз доказової інформації при виборі оптимального тактичного рішення, здійснюється в рамках перевірки слідчої версії. Останнє передбачає наявність схожості в змісті розумової діяльності при аналізі версії і при виборі оптимального тактичного рішення.

Так, розглядаючи зміст логічного аналізу версії, О. В. Руденко акцентує увагу на його структурі, в яку входить: а) визначення, у відношенні яких обставин побудована версія; б) визначення даних, які були покладені в основу аналізованої версії; в) здійснення аналізу імовірних знань і на їх основі встановлення відсутніх компонентів щодо їх обґрунтування; г) визначення переліку наслідків, які повинні існувати або можуть існувати в об'єктивній дійсності, якщо версія вірна. При цьому автор пов'язує виведення наслідків з «наявними в розпорядженні слідчого даними» [4, с. 28–29]. Здійснення аналізу доказової інформації, при виборі оптимального тактичного рішення, сприяє виявленню можливих напрямків вирішення тактичної задачі. Напрямок розумової діяльності при цьому полягає у: а) визначенні обставин, які у сформованій слідчій ситуації, є метою тактичного впливу; б) визначенні обставин, які є основою висновку щодо прийняття відповідного тактичного рішення; в) прогнозуванні наслідків прийняття тактичного рішення. Висунення версій і прийняття тактичних рішень є діяльністю, яка виконує різні завдання, проте розумові процеси, які при цьому мають місце, схожі за змістом.

3. Прийняттю оптимального тактичного рішення сприяє логіка і психологія в оцінці доказової інформації. Тут необхідно зазначити, що оцінка поняття суб'єктивне. Докази існують незалежно від сприйняття їх особою, яке залежить від багатьох факторів. Як зазначає В. О. Коновалова, оцінка доказів та їх комплексу суб'єктом може бути різною і залежати від багатьох

причин, зокрема, від характеру самих доказів, так і правильності їх сприйняття, і аналізу, причинного відношення до події злочину, наявності спеціальних знань і професійного досвіду [2, с. 50]. Оцінка доказової інформації сприяє визначенню її цінності, що є важливим критерієм при виборі тактичного рішення.

4. При прийнятті оптимального тактичного рішення особа здійснює перевірку доказової інформації на предмет її достовірності. Про достовірність інформації можна зробити висновок на підставі: а) зіставлення отриманої інформації з тією, яка є в наявності; г) перевірки достовірності отриманої інформації шляхом її зіставлення з прогнозованою; д) перевірки джерела інформації та ін. У той же час необхідно робити поправку на реальні умови, які можуть мати місце у той чи інший час, коли частково або повністю ігноруються правила прийняття необхідних рішень [5, с. 107].

5. При прийнятті оптимального тактичного рішення важливим моментом є виявлення у наявній доказовій інформації явних протиріч (зокрема, виявлення прихованих і явних помилок). Розглядаючи докази у кримінальному процесі З. З. Зінатулін акцентує увагу на необхідності з'ясування причин цих протиріч і виявленні «які з доказів достовірні, а які помилкові або завідомо неправдиві» [1, с. 65].

6. При прийнятті тактичних рішень необхідно враховувати шляхи подолання допущених помилок, які мали місце при прийнятті тактичних рішень в інших ситуаціях, при розслідуванні злочинів у минулому. Застосування аналогії і прецедентів з минулої практичної діяльності («колишній слідчий досвід») щодо подолання психологічних пасток і допущених раніше помилок, є важливим інструментом, який використовується при виборі оптимального тактичного рішення у сформованій ситуації розслідування.

7. При прийнятті оптимального тактичного рішення необхідно враховувати критерій «цінності» одержуваної доказової інформації, що закладається в основу вибору рішення із запропонованого переліку. Обрання оптимального рішення спрямоване на отримання «цінної» доказової інформації. Критерій «цінність» одержуваної інформації використовується для прогнозування кінцевого результату реалізації прийнятого рішення. Так званий «ефект» від прийняття тактичного рішення прогнозується на етапі його вибору. Не дотримання цього правила буде сприяти вчиненню помилок при виборі рішення.

Перераховане є основою для прийняття найбільш правильних (оптимальних) тактичних рішень, що визначає встановлення істини, і може розглядатися як один з видів інновацій у вирішенні тактичних завдань розслідування злочинів.

Література:

1. Зинатуллин З. З. Уголовно-процессуальное доказывание : учеб. пособие / З. З. Зинатуллин. – Ижевск : Изд-во Удмурт. ун-та, 1993. – 180 с.
2. Коновалова В. Е. Версия: концепция и функции в судопроизводстве / В. Е. Коновалова. – Харьков : Консум, 2000. – 176 с.
3. Ларинков А. А. Вопросы проверки доказательств на стадии судебного разбирательства: теоретические и практические аспекты / А. А. Ларинков // КриминалистЪ, 2013. – № 1(12). – С. 31–36.
4. Руденко А. В. Содержательная логика доказывания : диалектические и формально-логические основы : уголовно-процессуальное и криминалистическое исследование. автореф. докт... юрид. наук. 12.00.09 / А. В. Руденко. – Краснодар, 2011. – 64 с.
5. Третьяков В. Т. Как стать знаменитым журналистом: Курс лекций по теории и практике современной русской журналистики : учеб. пос. / В. Т. Третьяков. – Москва : «Ладомир», 2004 – 623 с. [Электронный ресурс]. Режим доступа : www.ftv.msu.ru/pers_pages/how_to.pdf

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Городовенко В. В., д.ю.н., доцент, заслужений юрист України, голова Апеляційного суду Запорізької області; **Прудивус О. В.**, к.ю.н., доцент, голова Запорізького окружного адміністративного суду; **Монаснко А. О.**, д.ю.н., професор, заслужений юрист України, проректор з наукової роботи Класичного приватного університету; **Озаренко В. М.**, д. н. з держ. упр., професор, ректор Класичного приватного університету; **Денисова Т. А.**, д.ю.н., професор, заслужений юрист України, директор Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету; **Лукашевич В. Г.**, д.ю.н., професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Класичного приватного університету; **Єрмоленко Д. О.**, д.ю.н., доцент, професор кафедри теорії, історії держави і права та міжнародного права Класичного приватного університету; **Киян В. Я.**, к.ю.н., доцент, завідувач кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права Класичного приватного університету; **Рябчинська О. П.**, д.ю.н., професор, завідувач кафедри кримінального права Класичного приватного університету; **Покатаєва О. В.**, д.ю.н., професор, перший проректор Класичного приватного університету; **Пальченкова В. М.**, д.ю.н., професор, завідувач кафедри теорії, історії держави і права та міжнародного права Класичного приватного університету; **Апаров А. М.**, д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права Класичного приватного університету; **Мазурик Р. В.**, к.ю.н., голова Запорізької місцевої прокуратури № 2; **Дащенко О. В.**, к.ю.н., адвокат, член Ради адвокатів Запорізької області.

Інтеграція юридичної науки і практики в сучасних умовах: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 26-27 серпня 2016 р. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2016. – 116 с.

ISBN 978-966-916-134-5

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на всеукраїнську науково-практичну конференцію «Інтеграція юридичної науки і практики в сучасних умовах», яка відбулася на базі Класичного приватного університету 26-27 серпня 2016 р.

УДК 34(063)

ББК 67я43